

Заходи з протидії корупції в університеті

Одним з основних показників потенціалу будь – якої країни в світі є ефективність функціонування її системи освіти. Загальновідомо, що жодна сфера суспільної діяльності не впливає на розвиток особистості людини так, як освітня сфера. Розвиток системи вітчизняної освіти за останні роки значною мірою відбувається під впливом відповідних соціально-економічних та політичних процесів. Нажаль, на шляху формування високоосвічених, високоморальних, духовно здорових громадян українська держава зіткнулась з таким явищем, як корупція, що проникла майже в усі сфери нашої діяльності як соціальна патологія.

Навчальні заклади України не стали виключенням у цьому негативному процесі. Боротьба з корупцією у вищій освіті – нагальна проблема сьогодення. Якщо навчальний заклад не в змозі сформувати у студентів такі риси, як чесність, порядність, якщо можна придбати за гроші оцінку і диплом, то такі ж самі принципи будуть привнесені такими лжефахівцями і майбутніми керівниками в практичну діяльність підприємств, установ, організацій, бізнес середовище. У суспільстві, особливо серед молоді, сформувався культ грошей і влади, а не культ розуму і знань. Про це свідчать соціологічні дослідження, що були проведені в університеті.

Основними причинами корупції у вищій освіті України, є:

1. Низький рівень оплати праці при одночасному великому обсязі навантаження, недостатні можливості для самореалізації високоосвічених людей призводять до бажання поповнити свій бюджет шляхом академічної корупції.

2. Певна частина студентів не хоче докладати зусиль для набуття знань і шукає шляхи незаконного отримання позитивної оцінки за екзамен, курсову роботу, диплом тощо, провокуючи своїми діями викладачів. Таким чином виникає потреба в отриманні такої послуги, що одночасно створює умови для розквіту ринку таких послуг: виготовлення курсових робіт, дипломів, контрольних робіт. До таких послуг також можна віднести репетиторство, як приховане хабарництво, коли викладач надає додаткові платні консультації своїм студентам, і відкрите хабарництво, коли залік чи іспит мають свою вартість.

Вказане питання набуває особливої гостроти на сучасному етапі, у зв'язку з обмеженими можливостями вирішення соціально-економічних проблем викладачів, співробітників, студентів адже фінансові можливості вищих навчальних закладів України стали надто обмежені.

Саме тому у Харківському національному економічному університеті постійно зростає роль профілактичної роботи виховного і організаційно-правового характеру, а також інших способів впливу на учасників навчального процесу, роботу структурних підрозділів з метою недопущення вчинення ними корупційних дій.

Розглянемо ті заходи, які найтісніше пов'язані з попередженням корупційних дій в ХНЕУ.

У першу чергу - напрями виховного характеру. Вони включають весь комплекс заходів, засобів і способів, що вироблені практикою виховання людини. Тому важливим заходом попередження корупційних діянь є виховно-педагогічні дії до студентів, роз'яснювальна робота серед керівників структурних підрозділів, викладачів, співробітників. Так, в університеті введено посаду заступник керівника (проректор з виховної роботи), заступник декану факультету з виховної роботи, активно працює інститут керівників академічних груп.

Раннє попередження корупційних дій можливо лише при використанні індивідуального підходу. Використання в цій роботі знань з психології, педагогіки, права допомагає ректорату, деканам, керівникам академічних груп успішно та

ефективно вирішувати багато питань, своєчасно передбачати і попереджати можливу протиправну поведінку. З цією метою в університеті на засіданнях ректорату, вченої ради університету та факультетів систематично розглядалися питання з виконання вимог Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.02.2012р. № 152 «Щодо відповідальності за недотримання законодавства в сфері запобігання і протидії корупції». З метою інформування співробітників та студентів Харківського національного економічного університету було залучено університетську газету «Моя кар'єра» та радіо «Інжек»; інформаційні стенди; сайти факультетів, де було розміщено інформацію про права викладачів, співробітників, студентів, а також механізми їх реалізації, порядок та процедури розгляду звернень, прийняття рішень з цих звернень. Постійно вживаються заходи із забезпечення розширення знань у сфері антикорупційного законодавства, формування громадської думки серед студентів, співробітників щодо неприйнятності та осуду корупційних діянь.

Істотна роль у попередженні корупційних правопорушень в університеті належить заходам *організаційно-управлінського характеру*. На нашу думку, строгі дотримання статутних вимог в організації життя, побуту і діяльності університету є найважливішим організаційним заходом щодо попередження таких правопорушень серед співробітників і студентів університету. Організованості, дисципліни і порядку не можна досягти жорсткими вимогами, вкрай важливим є створення необхідного середовища для подолання корупційних проблем. Це досягається організацією порядку усюди, як у гуртожитках, так і у навчальному закладі.

Цілеспрямована індивідуальна виховна робота вимагає від деканатів, керівників академічних груп, викладачів та інших осіб, які беруть участь у виховному процесі, знань про те, як впливати на ту або іншу людину в тій чи іншій ситуації. Важливими є знання різних методів дії (переконання, повчання, накази про покарання) і те, як сприймаються ці дії (упереджено, критично, негативно і т. ін.).

Соціальний контроль за протиправною поведінкою – один із ефективних організаційно-управлінських засобів профілактичної дії. Його не можна зводити до безпосереднього спостереження (нагляду) за студентами. Це малоефективно і навіть шкідливо. Елементами сучасного соціального контролю в університеті є:

а) науково обґрунтовані і правові норми, що викладені в наказах, статутах, положеннях, інструкціях (нормативний елемент): Статут ХНЕУ; Статут молодіжної організації ХНЕУ; Кодекс професійної етики та організаційної культури працівників і студентів ХНЕУ; Збірник нормативно – правових актів діяльності університету; Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців; Тимчасове Положення про накопичувальну систему оцінки знань студентів; Положення про систему Анти-плагіат; Положення про електронний журнал оцінювання успішності студентів; Положення про академічну мобільність студентів.

б) реальний рівень контролю за дотриманням підлеглими цих норм з боку ректорату, керівників структурних підрозділів і необхідність запровадження практики стимулювання і примушення до виконання діючих положень (організаційний елемент);

в) громадська думка, очікування оцінки і думки про дотримання діючих норм, що формуються в університеті (соціально-психологічний елемент): забезпечено в університеті функціонування «анонімних поштових скриньок», телефонів довіри та гарячої лінії в структурних підрозділах з оприлюдненням їх номерів, через які можна надавати інформацію про негативні факти в діяльності

університету, деканатів, кафедр, викладачів, висловлювати пропозиції щодо покращення роботи підрозділів університету.

г) індивідуальне відношення керівників, викладачів, співробітників, студентів до правової і протиправної поведінки (психологічний елемент).

В університеті послідовно проводиться в життя принцип невідворотності відповідальності за вчинене правопорушення, що є необхідним організаційно-дисциплінарним заходом попередження корупційної поведінки співробітників, викладачів, студентів.

Давно відомо, що навички правомірної поведінки, звичка завжди і в усьому вчиняти відповідно до норм закону формуються у студентів не тільки і не стільки під дією слів, переконань, скільки під впливом прикладу оточуючих їх людей, і в, першу чергу, викладачів, керівників структурних підрозділів. Тому будь-який вчинок викладача, керівника, що відображає його відношення до права, розглядається ректоратом під кутом зору тієї виховної дії, яку він чинить щодо студентів, підлеглих.

Профілактична робота з попередження корупційних правопорушень серед викладачів, співробітників та студентів університету не обмежується сказаним. Важливо, щоб попереджувальна робота була конкретною. А це означає, що її слід будувати не на механічній реалізації розглянутих напрямів, а на повсякденному вивченні причин корупційних дій та інших правопорушень. Вони є мінливими. Адекватно їх змінам повинна мінятися і профілактична робота. Тільки при здійсненні конкретних, цілеспрямованих і комплексних заходів попередження злочинів можна розраховувати на певні успіхи.

Серед інших організаційних заходів попередження корупційних правопорушень в університеті діє, зокрема Програма щодо запобігання протидії корупції.

Зазначені заходи, на нашу думку, сприятимуть зниженню порушень в університеті, підвищать рівень професіоналізму фахівців та стануть запорукою усвідомлення важливості дотримання моральних принципів.